

Nr 56

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner angående realisationsvinstbeskattningen av aktier m. m.

Yrkanden

1) motionerna I: 61 av herrar *Yngve Nilsson* och *Strandberg* samt II: 68 av herr *Lothigius*,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning i enlighet med de i motionerna angivna riktlinjerna rörande utformningen av beskattningen vid avyttring av aktier och därmed jämförliga värdepapper enligt 35 § 3 mom. kommunalskattelagen;

2) motionerna I: 75 av herr *Lindblad* och II: 88 av herr *Ahlmark*,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att en utredning snarast tillsätts för att samordna skilda former av kapitalvinstbeskattning samt undersöka möjligheten och lämpligheten av ett ytterligare närmande mellan kapitalvinstbeskattning och inkomstbeskattning;

3) motionerna I: 79 av herr *Tistad* och II: 91 av herr *Larsson* i Umeå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser om beskattning av realisationsvinst, att uppskov med beskattning under viss tid må åtnjutas för realisationsvinst vid av ägarens flyttning till annan ort föranledd försäljning av en- eller tvåfamiljsfastighet, avsedd huvudsakligen som bostad åt ägaren, i det fall denne avser att på den nya bostadsorten förvärva liknande bostadsfastighet;

4) motionerna I: 277 av herr *Werner* och II: 306 av herr *Hermansson m. fl.*,

a) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning och förslag om skärpning av aktievinst- och markvärdebeskattningen,

b) att riksdagen beslutar att 35 § 3 mom. kommunalskattelagen erhåller följande ändrade lydelse.

3 mom. Avyttras aktie, — — — av vinsten.

Avyttrar skattskyldig egendom som här avses och som den skattskyldige innehaft fem år eller mera och framstår det icke som sannolikt att avyttringen skett utan vinst eller med vinst ej överstigande 5 procent av vad den skattskyldige erhåller för egendomen, skall som skattepliktig realisationsvinst räknas ett belopp motsvarande 15 procent av vad han erhåller för egendomen efter avdrag för kostnad för avyttringen. Från sammanlag-
1—Bihang till riksdagens protokoll 1969. 7 saml. Nr 56

da beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke under ett beskattningsår äger skattskyldig åtnjuta avdrag med 500 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med sin make, får sådant avdrag åtnjutas för dem båda gemensamt med 500 kronor. I intet fall får dock skattskyldig åtnjuta avdrag med högre belopp än som svarar mot sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst enligt detta stycke.

Kan tillämpning ——— avyttringen sker.

Har egendom ——— för avyttringen.

Bestämmelsen i ——— detta moment.

Från skatteplikt ——— lös egendom.

Har fastighet ——— av fångeshandlingen.

5) motionerna I: 329 av herr *Nils Nilsson* och II: 371 av herr *Grebäck m. fl.*,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär översyn av reglerna om realisationsvinstbeskattning såvitt avser mindre obebyggda jordbruks- och skogsfastigheter i enlighet med vad i motionerna anförs;

6) motionerna I: 697 av herrarna *Karl Pettersson* och *Svenungsson* samt II: 805 av herr *Larsson i Norderön m. fl.*,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till sådan ändring av realisationsvinstbeskattningen att försäljningen av mark för jordbruks- eller skogsbruksrationalisering undantas från realisationsvinstbeskattning i de fall då fastighetens åbyggnader är undantagna för bostad åt säljaren.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 49 har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av föreliggande motioner till innevarande års höstsession.

Aktievinstbeskattning

Gällande rätt m. m.

Enligt 35 § 3 mom. kommunalskattelagen skall vinst vid försäljning av aktier och andra värdepapper liksom av lös egendom över huvud taget som avyttras inom fem år från förvärvet beskattas enligt en fallande skala. Vid försäljning under de två första åren beskattas hela vinsten, medan vid försäljning under de återstående tre åren den skattepliktiga vinsten reduceras med 25 procent per år till 75, 50 resp. 25 procent av bruttot.

Vinst vid försäljning av vissa värdepapper drabbas av realisationsvinstskatt, oberoende av den tid värdepapperen innehafts. Detta gäller bl. a. aktie, andel i aktiefond, fondandel eller teckningsrätt till aktie eller andel i ekonomisk förening eller handelsbolag eller liknande rättighet, dock inte aktie eller andel i bostadsaktiebolag eller bostadsförening. Vinsten beräknas i detta fall efter schablon till 10 procent av försäljningspriset efter av-

drag för kostnaderna för försäljningen. Denna schablonregel gäller inte vid omflyttning av organisationsaktier inom en koncern. Kungl. Maj:t äger vidare rätt att medge dispens helt eller delvis från den schablonmässiga vinstbeskattningen, om denna kan antas hindra från allmän synpunkt önskvärd strukturrationalisering. Om den skattskyldige kan göra sannolikt, att försäljningen skett utan vinst eller med vinst, som inte överstiger 5 procent av försäljningspriset, skall schablonbeskattning inte heller ske.

Från den schablonmässigt beräknade realisationsvinsten äger skattskyldig åtnjuta avdrag med 500 kr. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levtt tillsammans med andra maken, får avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 500 kr. Avdraget får dock aldrig överstiga sammanlagda beloppet av skattepliktig realisationsvinst.

Sådana värdepapper, som är underkastade vinstbeskattning oavsett innehavstiden och som skattskyldig erhållit genom arv, testamente, gåva, bodelning eller annat icke oneröst fång, skall alltid anses förvärvade genom det köp, byte eller andra därmed jämförliga fång, som skett närmast dessförinnan. Detta gäller dock inte aktier eller andelar i bostadsaktiebolag eller bostadsföreningar. Vidare skall — vid alla former av realisationsvinstbeskattning — den som erhållit egendom i gåva av make eller skyldeman eller genom bodelning beskattas enligt samma regler, som skulle ha gällt för hans fångesman.

Vid tvångsförsäljning av egendom, som är underkastad evig vinstbeskattning, skall skattepliktig realisationsvinst varken under den första femårsperioden av innehavet eller därefter beräknas till högre belopp än 10 procent av försäljningspriset. Uppkommer förlust vid försäljning av aktier under de första fem åren av aktieinnehavet får förlusten dras av från realisationsvinst — även schablonmässigt beräknad sådan — eller lotterivinst under samma år, däremot inte från inkomst av annat slag. Realisationsförlust reduceras därvid i förhållande till innehavstiden på samma sätt som realisationsvinst. Realisationsförlust som uppkommer vid försäljning efter utgången av ett femårigt innehav är inte avdragsgill.

Förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst är tillämplig på vinst vid försäljning av aktier i familjebolag eller andelar i handels- eller kommanditbolag, om aktierna eller andelarna vid avyttringen innehas av ett fåtal fysiska personer och vinsten beräknats enligt schablonmetoden.

Enligt förslag av aktiefondsutredningen i betänkande avgivet i maj 1969 (SOU 1969: 16) bör ett fondbolags fonder — i motsats till den praxis som hittills utbildats — var för sig utgöra särskilda skattesubjekt. Fonderna — av utredningen benämnda värdepappersfonder — bör beskattas efter samma procentsats som aktiebolag. Utredningen har ansett lämpligt att i anvisningarna till kommunalskattelagen uttryckligen ange, att en fonds ränte-

intäkt och utdelning på aktier och andra värdepapper är att räkna som intäkt av kapital. Vinst på avyttring av aktier och andra värdepapper, vilka ingår i en dylik fond, blir enligt utredningen att anse som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet.

För att hindra en obillig kedjebesättning har avkastningen av de till en värdepappersfond hörande värdepapperen enligt utredningens mening — på liknande sätt som sker i fråga om investmentbolagen — ansetts böra rinna igenom fonden utan att hos denna påföras någon skatt. I stället skall fondavkastningen bli föremål för beskattning hos ägarna av andelsbevisen när de beskattas för sin uppburna utdelning. För att genomföra detta har utredningen i överensstämmelse med rådande praxis valt metoden att likställa utdelning till fondandelsägare med gälldränta. I den mån uppburen avkastning eller skattepliktig realisationsvinst inte utdelas till innehavarna av fondandelsbevis, kommer den enligt förslaget att beskattas hos fonden enligt vanliga regler. Icke skattepliktiga delar av realisationsvinster kommer i enlighet därmed att kunna fonderas utan skattekonsekvenser.

Beträffande fondandelsägarnas inkomstbesättning för utdelning på fondandelsbevis är det enligt utredningens mening uppenbart, att utdelningen måste anses vara att hänföra till intäkt av kapital. Fondandelsägares realisationsvinst vid inlösen eller försäljning av fondandelsbevis beskattas f. n. enligt kommunalskattelagen på samma sätt som realisationsvinst vid avyttring av aktier eller andelar i ekonomisk förening eller handelsbolag och därmed likartade värdepapper. Utredningen har inte funnit anledning att föreslå någon ändring i detta hänseende.

Aktiefondsutredningen, i vars uppdrag också ingått att göra en allmän översyn av fondstämpelförordningen, har vidare funnit att frågan om fondstämpeln kommit i ett nytt läge genom införandet av en på schablonmässig vinstberäkning grundad aktievinstskatt. Enär denna skatt i viss mån är att anse som en kapitalomsättningsskatt, har enligt utredningens mening den avgörande skillnaden mellan realisationsvinstskatt och fondstämpel i stor utsträckning försvunnit. Utredningen har funnit det från principiell synpunkt oriktigt att ha två formellt olika omsättningsskatter på samma område. Med hänsyn härtill och då utredningen dessutom ansett fondstämpeln vara en ganska olämplig och opraktisk skatteform, har utredningen föreslagit att fondstämpeln avskaffas.

Motionerna

I: 61 och II: 68

Bestämmelserna om aktievinstbesättning tillkom vid 1966 års riksdag. I prop. 1966: 90 uttalade departementschefen att den nya besättningsmetoden kunde behöva överses efter viss tid med ledning av de erfarenheter som då vunnits och att en erforderlig samordning borde ske när motsva-

rande regler för fast egendom ändrades. Bevillningsutskottet underströk för sin del starkt nödvändigheten av att reglerna om aktievinstbeskattning blev föremål för överarbetning och samordning med bl. a. de förslag som var att vänta från markvärdekommittén. Vidare riktades utskottskritik mot att den i tiden utökade beskattningen av aktievinster enligt en schablonmässig metod för inkomstberäkningen direkt anknyttits till dåvarande system med beskattning av den exakt beräknade vinsten efter en fallande skala under den första femårsperioden av innehavet.

De nuvarande reglerna för beskattning av vinster vid aktieförsäljningar har visat sig inte kunna uppfylla kraven på en ändamålsenlig och rättvis beskattning. Genom den vid utskottsbehandlingen påtalade ihopkopplingen av två vitt skilda beskattningsprinciper kan den situationen uppkomma att det är mera fördelaktigt att avyttra aktier före femårsperiodens utgång än efter. På grund av svårigheten att redovisa ett gammalt anskaffningsvärde kan beskattning komma att ske trots att det föreligger en förlust. En annan olycklig effekt av schablonregeln är att små vinster beskattas procentuellt hårdare än stora och att den beskattningsbara vinsten vid mindre vinster kan överstiga den realiserade. Hänsyn tas ej heller till om vinsten emanerar från förändringar i penningvärdet och alltså är fiktiv. Ytterligare kan anföras att svårigheterna att beräkna ett korrekt anskaffningsvärde på aktier erhållna genom fond- eller nyemission är av sådan art att den skattskyldige riskerar att vid avyttring av dylika aktier drabbas av för hög skatt liksom att möjligheterna att tillgodogöra sig förlustavdrag är otillräckliga.

Vid 1966, 1967 och 1968 års riksdagar har i ett flertal motioner yrkats att en översyn av aktievinstbeskattningen snarast skall ske med utgångspunkt från att beskattningen bör utformas på grundval av en verklig vinstberäkning. Det har vidare krävts att vinster beroende på penningvärdeförsämringen skall undantas från beskattning, att investmentbolag och aktiefonder skall helt fritas från aktievinstbeskattning, att beskattning vid försäljning av aktier i fåmansbolag under vissa förutsättningar inte skall ske samt att en översyn av skattereglerna för aktier, obligationer och vinstandelslån skall ske.

Det föreligger ett starkt behov av en förnyad översyn och omprövning av gällande regler rörande beskattning av vinster vid avyttring av aktier och därmed jämförliga värdepapper. Utredningen bör omfatta de objekt som för närvarande ryms inom 35 § 3 mom. kommunalskattelagen. Dock kan ifrågasättas om inte avgränsningen borde göras något snävare. Värdepapper av typ preferensaktier med limiterad utdelning kan på grund av den vid emissionen fast fixerade avkastningen sägas ligga obligationerna nära. Det finns därför anledning ompröva om inte avyttring av sådan preferensaktie i beskattningshänseende kan hänföras till kategorin annan egendom enligt 4 mom. kommunalskattelagen.

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 7 saml. Nr 56*

Önskvärt skulle vara att den period under vilken full beskattning vid avyttring sker minskades ned jämfört med den tvåårsperiod som nu gäller. Härigenom skulle med all sannolikhet rörligheten på aktiemarknaden öka.

Utredningen bör lägga stor vikt vid att övergången mellan full och reducerad beskattning får en sådan utformning att olägenheterna med det nuvarande systemet försvinner. En eventuell avtrappningsgrad, varigenom underlaget för en i tiden obegränsad aktievinstbeskattning successivt reduceras, bör anpassas så att en av skattehänsyn betingad låsning av aktiemarknaden inskränks till ett minimum.

I fråga om beskattningsprincipen bör i likhet med realisationsvinstbeskattning av fastighet gälla att beskattning av vinst vid avyttring av aktie skall ske med utgångspunkt i den verkliga realiserade vinsten. Nuvarande regler har klart visat vilka otillfredsställande resultat som kan erhållas ifall någon annan utgångspunkt väljs för beräkning av den beskattningsbara vinsten. En förutsättning är alltså att hänsyn tas till förändringar i penningvärdet. Detta förutsätter att anskaffningsår och anskaffningsvärde är kända. För transaktioner med aktier som innehafts en kortare tid torde några svårigheter i detta avseende i allmänhet inte föreligga. Då däremot fråga är om avyttring av aktie som innehafts under en längre tid kan svårigheter uppstå. För att lösa problemen vid långtidsinnehav torde någon form av schablonisering vid beräkning av anskaffningsvärde vara nödvändig. Denna schablonisering kan tänkas bli tillämplig då den skattskyldige inte kan med tillräcklig sannolikhet styrka anskaffningsvärdet eller då något anskaffningsvärde över huvud taget inte finns att tillgå. Alternativa lösningar är tänkbara då det gäller att lösa problematiken med ett värdesäkrat anskaffningsvärde. Antingen upprättas tabeller, dels centralt, dels länsvis över de i allmänna marknaden förekommande aktierna, där ett indexreglerat anskaffningsmedelvärde för ett stort antal år tillbaka i tiden finns upptaget, eller också medges ett visst procentuellt tillägg på ett verkligt eller schablonmässigt beräknat anskaffningsvärde i likhet med vad som gäller vid avyttring av fastighet.

För att möjliggöra upprättandet av tabeller med någon form av schabloniserade anskaffningsvärden krävs en enkel metod för beräkning av anskaffningsvärden för delbevis och teckningsrätter, oavsett fråga är om emission av aktier av oförändrat eller nytt slag. Utredningen bör i detta hänseende känna sig fri att frångå nu gällande föga enhetliga praxis på området.

Det är viktigt att beräkningsgrunderna blir så generösa att beskattning av icke vinstgivande avyttringar helt undviks. Väsentligt är också att reglerna får en enkel och lättfattlig utformning och blir effektiva från kontrollsynpunkt. Beträffande beskattningens höjd bör utredningen ha fria händer att pröva olika lösningar som kan tänkas främja och vidga intresset

för aktieplaceringar. Om möjligt bör beskattningen utformas så att alltför stora olikheter i behållning efter skatt icke uppstår vid avyttring av tillgångar av olika slag men med lika innehavstid och tillväxttakt.

Då det bl. a. av taxeringstekniska skäl kan finnas anledning att undanta mindre vinster från beskattning, bör utredningen ompröva det nuvarande 500-kronorsavdraget i en positiv anda. Utredningen bör även undersöka möjligheterna av att införa någon form av reinvesteringsregel, så att beskattning inte sker av vid aktieförsäljning frigjort kapital, i den mån detta re-investeras i aktier inom viss tid.

Mycket stor vikt bör läggas vid bestämmelserna rörande övergången till de nya skattereglerna, så att redan förvärvade aktier icke får en sämre ställning än aktier förvärvade efter ikraftträdandet.

De gällande bestämmelserna rörande förlustavdrag vid försäljning av aktier är mycket restriktiva. De kvarstår från den tid då en innehavstid på mer än 5 år fritogs från realisationsbeskattning och fann sin motivering i detta förhållande. I och med att beskattningen nu gjorts oändlig saknas anledning att såsom villkor för avdragsrätt sätta förekomsten av en realisationsvinst. Liksom i fråga om andra förvärvskällor bör uppkommen förlust få dras av från varje föreliggande skattepliktig inkomst. Förlusten bör beräknas efter samma metod som tillämpas för framräknande av realisationsvinst och avdrag medges med så stor procentuell andel som i händelse av vinst skulle ha tagits till beskattning.

I: 277 och II: 306

Den utomordentligt starka kursstegringen på börsnoterade aktier under 1968 har ytterligare aktualiserat kraven på en tillräcklig skärpning av aktievinstbeskattningen. Aktievärdena har stigit kraftigt under efterkrigsåren. Under perioden 1937—1964 steg de på fondbörsen noterade stamaktiernas värde med ca 400 procent, medan konsumentpriserna steg med ca 200 procent. Den kategori av aktier som hade den snabbaste stegringen var förvaltningsbolagens aktier (kursstegringen uppgick till 1 100 procent). Kursstegringen fortsatte fram till mitten av 1965 varefter en viss tillbakagång ägde rum. Denna var dock måttlig och aktieindex sjönk inte längre ned än till den nivå som rått i början på 1964. Under 1967 började en ny uppgång, som tagit särskild fart under 1968. Totalindex för noterade aktier på fondbörsen ökade från 108,9 den 30 december 1967 till 147,2 den 30 december 1968 (enligt Veckans Affärers totalindex som omfattar alla företag utom investmentbolag). Ökningen uppgick sålunda till över 35 procent.

Kursstegringen var särskilt stark för vissa verkstadsföretag, men även för andra företag noterades en mycket stark kursstegring. Volvo hade en kursstegring med inte mindre än 150 procent, Dagens Nyheter med 125 procent, Electrolux med 93 procent, Monark med 57 procent osv. Aktie-

haussen på Stockholms fondbörs var mycket märkbar också under januari månad, då omsättningen uppnådde nya rekordsiffror.

Aktiekursernas stegring har inneburit mycket stora kapitalvinster och förmögenhetsstegringar för det relativt lilla skikt av befolkningen som äger större aktieinnehav. Det har beräknats att en aktieägare med ett aktieinnehav av 200 000 kronors värde, som gjort vinster i samma takt som generalindex för aktierna stigit, enbart under 1950-talets första hälft fick en förmögenhetstillväxt på över 26 000 kr. om året. Tidningen Aftonbladet gav den 17 januari 1969 följande illustration till effekterna av det senaste årets starka kursstegring:

»Om man 1967 hade tagit sitt sparkapital på 10 100 kr. och köpt 100 Volvo-aktier skulle man i dag ha aktier till ett värde av 36 200 kr. På betydligt mindre än två år skulle man alltså ha tjänat 26 100 kr. trots att man bara satsade 10 000 kr. Men man skulle inte bara ha tjänat 26 100 kr. Man skulle dessutom inom kort få 33 aktier till helt gratis. Visst kommer värdet på varje aktie att sjunka sedan men totalt blir det ännu större vinst.»

Samma tidning nämner en person som år 1967 ägde 16 000 aktier i Volvo. De var värda 1 616 000 kr. I dag är de värda 5 792 000 kr. och han kan dessutom räkna med att få ytterligare 5 333 aktier helt gratis. På drygt ett år har hans vinst alltså blivit 4 176 000 kr. vartill kommer utdelning under samma tid på 160 000 kr.

Redan vid behandlingen av prop. 1966:90 framhölls från den kommunistiska gruppens sida att de föreslagna förändringarna var otillräckliga (motion nr 918 i andra kammaren). Dessa kritiska synpunkter har be styrkts av de senaste årens utveckling.

Utgångspunkten för en diskussion om aktievinstbeskattningens höjd bör i princip vara att realiserade kapitalvinster skall beskattas i samma utsträckning som vanlig inkomst. Detta sker ju också vid försäljning under de två första åren av innehavet. Några grundade skäl varför avsteg från denna princip skulle göras vid försäljning av aktier m. m. efter längre innehav har inte framförts. Det är visserligen sant att motivet för denna beskattning av kapitalvinster på aktier till 100 procent ursprungligen var att motverka spekulation. De förskjutningar som sedermera skett i aktiemarknadens struktur har emellertid gjort att andra motiv numera är de avgörande när det gäller beskattning av aktievinster. Skillnaden mellan innehav under kort tid och under längre tid av aktier har reducerats. Det väsentliga har blivit den starka värdeökning på aktier som skett och som motiverar väsentligt skärpta regler för beskattning av aktievinster oavsett innehavstidens längd.

Utvecklingen under den tid som gått sedan den nya aktievinstbeskattningen beslutades har redan visat behovet av en förnyad utredning om denna fråga. En sådan utredning bör grundas på principen att realiserade kapitalvinster skall beskattas i samma utsträckning som vanlig inkomst.

En omedelbar skärpning bör emellertid samtidigt göras av gällande regler för aktievinstbeskattningen. Detta kan lämpligen ske genom att procentsatsen för det belopp av försäljningssumman, som skall räknas som skattepliktig realisationsvinst höjs från 10 till 15 procent.

Frågornas tidigare behandling

1967 års bevillningsutskott, som hade att pröva motionsyrkanden om utredning avseende samordning av olika former av realisationsvinstbeskattning ävensom förhållandena mellan kapitalvinstbeskattning och annan inkomstbeskattning samt förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattning, hänvisade i betänkande nr 64 till att departementschefen i prop. 1967: 153 med förslag till nya regler för beskattning av realisationsvinst vid fastighetsförsäljning uttalat att kapitalvinstbeskattningen senare borde överses och samordnas i belysning av gjorda erfarenheter. Utskottet underströk för egen del nödvändigheten av att reglerna om beskattning av markvinst liksom de år 1966 införda bestämmelserna rörande beskattning av försäljningsvinster på aktier blev föremål för överarbetning och samordning med de förslag som var att vänta från företagsskatteutredningen, skogsskattekommittén och kapitalskatteutredningen. Eftersom systemet med en till tiden obegränsad kapitalvinstbeskattning av fastigheter och aktier var en nyhet i vår skattelagstiftning borde man enligt utskottets mening först avvakta verkningarna av lagstiftningen i olika hänseenden, innan nya utredningar påbörjades. Det fanns enligt utskottets uppfattning inte anledning att redan innan erfarenhet vunnits från den praktiska tillämpningen av lagstiftningen överväga mera genomgripande ändringar och kompletteringar.

Vad härefter angår frågan om en skärpning av aktievinstbeskattningen uttalade bevillningsutskottet förra året (bet. nr 43) med anledning av ett motionsyrkande av sådan innebörd att det, innan man erhållit tillräckligt material för bedömning av verkningarna av den nya lagstiftningen om aktievinst och markvinstbeskattning, inte fanns anledning överväga mer genomgripande ändringar i beskattningens utformning.

Markvinstbeskattning

Gällande rätt m. m.

Vid 1967 års riksdag antogs nya regler för beskattning av realisationsvinst vid avyttring av fastighet. Dessa kompletterades vid 1968 års vårriksdag med bestämmelser bl. a. om uppskov med realisationsbeskattning i vissa fall. Den nya lagstiftningen innebär i huvudsak följande.

Vinst vid icke yrkesmässig avyttring av fastighet beskattas vid inkomst-taxeringen oavsett innehavstidens längd och det sätt på vilket fastigheten

förvärvats. Har fastigheten innehafts mindre än två år beskattas i regel hela vinsten. Om fastigheten innehafts två år eller mera och — oberoende av innehavstiden — vid tvångsavyttring eller liknande avyttring beskattas 75 % av vinsten.

Fastighet, som förvärvats genom benefikt fång, anses vid realisationsvinstbeskattningen förvärvad genom det onerösa fång, som skett närmast dessförinnan.

Vid beräkning av realisationsvinstens storlek uppräknas inköpspriset för fastigheten eller det på nedan angivet sätt beräknade ingångsvärdet liksom årliga förbättringskostnader vilka överstigit 3 000 kr. med ledning av en av riksskattenämnden årligen fastställd indexserie, grundad på konsumentprisindex och levnadskostnadsindex med år 1914 som basår.

I stället för köpeskillingen vid förvärvet äger den skattskyldige vid vinstberäkningen som ingångsvärde välja

om fastigheten innehafts mer än 20 år: 150 % av fastighetens taxeringsvärde 20 år före avyttringen,

om fastigheten förvärvats år 1914 eller tidigare: 150 % av fastighetens taxeringsvärde för år 1914 eller

om fastigheten förvärvats genom arv, testamente eller bodelning i anledning av makes död: 150 % av fastighetens taxeringsvärde året före dödsfallet.

Har den avyttrade fastigheten omfattat byggnad, som i huvudsak är avsedd att användas för bostadsändamål, får vid vinstberäkningen avdrag göras med ett belopp av 3 000 kr. för varje påbörjat kalenderår, som bostadsbyggnaden funnits på fastigheten under innehavstiden dock icke för tidigare år än år 1914.

Vid vinstberäkningen återförs sådana återvunna värdeminskningsavdrag på skog och naturtillgångar, som åtnjutits efter år 1914, i sin helhet till beskattning. Detsamma gäller återvunna värdeminskningsavdrag för byggnader och i byggnader ingående fasta inventarier för år då avdraget uppgått till eller överstigit 3 000 kr.

Förordningen om ackumulerad inkomst är tillämplig på sådan vinst vid avyttring av fastighet, som till mer än hälften utgörs av återvunna värdeminskningsavdrag.

Faktisk realisationsförlust får avräknas från realisationsvinst något av de sex närmaste beskattningsåren.

Enligt en särskild förordning har rörelseidkare, som avyttrat fastighet i rörelsen möjlighet att erhålla avdrag vid inkomsttaxeringen för avsättning till återanskaffningsfond. Avsatta fondmedel får inom viss tid tas i anspråk för avskrivning av byggnad som anskaffats i stället för den avyttrade fastigheten.

På grundval av förslag i prop. 1967: 167 har beslutats vissa ändringar i jorddelningslagen, vilka syftar till ökade möjligheter att genom ägoutbyte

eller vid laga skifte överföra mark från en fastighet till en annan mot ersättning i pengar. Metoden är avsedd att användas i stället för köp, avstyckning och sammanläggning när fastighet skall utökas med del av annan fastighet.

Ägoutbyte enligt dessa bestämmelser jämställs med avyttring av fastighet och föranleder således realisationsvinstbeskattning. Vinsten beskattas dock i de nu avsedda fallen inte hårdare än efter 75 % även om innehavstiden understiger två år.

Engångsersättning vid upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till fastighet på obegränsad tid jämställs vid realisationsvinstbeskattningen alltid med köpeskilling för avyttrad fastighet. Detsamma gäller sådana engångsersättningar för inskränkning i förfoganderätten till fastighet, vilka utgår enligt naturvårdslagen eller andra författningar. För att beskattning av bagatellbelopp inte skall förekomma får vid vinstberäkningen avdrag göras med högst 500 kr. från sammanlagda beloppet av de under året uppburna engångsersättningarna.

Rätt till uppskov med beskattningen av realisationsvinst föreligger om skattskyldig anskaffar annan fastighet med anledning av att en av honom tidigare innehavd fastighet frånhänts honom eller hans äganderätt till denna begränsats genom

- 1) expropriation eller liknande förfarande,
- 2) arronderingsförsäljning,
- 3) försäljning till staten på grund av flygbuller,
- 4) ägoutbyte eller annan marköverföring, som föranleder realisationsvinstbeskattning,
- 5) nyttjanderätts- eller servitutsupplåtelse på obegränsad tid mot engångsersättning eller
- 6) inskränkning i förfoganderätten till fastighet enligt naturvårdslagen eller annan lagstiftning, för vilken engångsersättning utgått.

Som förutsättning för uppskov med beskattningen gäller att realisationsvinsten uppgått till minst 3 000 kr., att bankgaranti ställts för den beräknade skatten, och att ersättningsfastighet av jämförligt slag anskaffas inom tre år. Om den skattskyldige inte anskaffat ersättningsfastighet inom föreskriven tid, upptas realisationsvinsten, på samma sätt som vid eftertaxering, till beskattning för det beskattningsår då vinsten uppkom. Om den skattskyldige förvärvar en jämförlig ersättningsfastighet, och anskaffningskostnaden för denna motsvarar eller överstiger vederlaget för den avyttrade fastigheten, medges däremot uppskov med beskattningen. Överstiger vederlaget för den avyttrade fastigheten anskaffningsvärdet för ersättningsfastigheten får uppskov med beskattningen åtnjutas endast med belopp motsvarande sistnämnda värde. Den realisationsvinst, som uppskovet avser, blir sedermera beskattad, när ersättningsfastigheten försäljs, på så sätt att ingångsvärdet på sistnämnda fastighet minskas med det belopp uppskovet avser.

Skogsskattekommittén har i ett i augusti 1969 avlämnat betänkande (SOU 1969: 30) föreslagit ändrade regler för beräkning av inkomst av skogsbruk i samband med realisation av fastighet. Enligt gällande rätt beskattas den skattepliktiga delen av realisationsvinsten som sådan vinst. Om den behållna intäkten av skogsbruk som uppkommer vid avyttringen är större än den skattepliktiga delen av realisationsvinsten, beskattas överskjutande belopp som inkomst av skogsbruk. Är däremot den behållna intäkten av skogsbruk lägre blir den över huvud taget inte föremål för beskattning. Beskattningen för inkomst av skogsbruk får nämligen inte avse högre belopp än som svarar mot den icke skattepliktiga delen av realisationsvinsten.

Skogsskattekommitténs förslag innebär att skogsskattereglerna skall vara tillämpliga i vanlig ordning vid alla avyttringar av jordbruksfastighet, oavsett om dessa medför skattepliktig realisationsvinst. I sådant syfte föreslår kommittén att i reglerna för beräkning av sådan vinst intas föreskrifter av innebörd att värde på växande skog inte skall tas med vid beräkning av vare sig intäkt eller förvärvskostnad. Därigenom vinner man enligt kommitténs uppfattning att realisationsvinst vid fastighetsförsäljning kommer att innefatta endast vad realisationsvinst vid sådan försäljning bör drabba, nämligen värdestegring av mark o. dyl. samt i förekommande fall byggnader.

Skogsskattekommittén har i sitt betänkande också berört frågan om avdrag för värdeminskning av skog efter rationaliseringsköp. 1959 vidtogs i skattelagstiftningen — i syfte att främja rationaliseringen — vissa ändringar i reglerna angående beskattning av skogsinkomster för skogsägare som genom jorddelningsförrättning fått mer växande skog än han förut hade och därför ålagts att betala ståndsskogslikvid. Lättnaden består däri att, om skogsuttag sker inom tre år efter förrättningens lagkraftvinnande, avdrag för värdeminskning av skog enligt värdemetoden får ske med den uttagna skogens rotvärde — dock högst med beloppet av likviden — utan att någon utredning behöver ske om skogens ingångsvärde eller om den återstående skogens värde.

Enligt skogsskattekommitténs uppfattning bör lättnader i skogsbeskattningen generellt kunna beredas den som förvärvar skog i rationaliserings-syfte. Detta kan ske genom införande av en avdragsrätt liknande den som gäller vid jorddelningsförrättning.

Motionerna

I: 79 och II: 91

Skälet till att en person flyttar från en ort till en annan är oftast byte av anställning. Med de snabba strukturförändringar som sker inom vårt

näringsliv är det ett angeläget samhällsintresse att arbetskraften är så rörlig som möjligt. Innehav av en egnahemsfastighet verkar ofta rörlighetshämmande, om ägaren inte tror sig ha möjlighet att skaffa en likvärdig fastighet på den nya bostadsorten. Många egnahemsägare torde över huvud taget inte förrän en ren tvångssituation föreligger ens reflektera på att avyttra sin fastighet och flytta till annan ort av fruktan för att en eventuell realisationsvinst skall betaga dem möjligheterna att på den nya orten köpa en ny fastighet, som — även om den är i stort sett likvärdig med den gamla — på grund av byggnadskostnadernas stegring eller av andra skäl kan väntas betinga ett högre pris än denna.

Det kan visserligen göras gällande att försäljning av egnahem med hänsyn till de regler som gäller för beräkning av den skattepliktiga realisationsvinsten i allmänhet ej kommer att leda till någon beskattning. I vissa fall kan dock beskattning bli aktuell även vid i och för sig relativt måttliga vinster, såsom då en fastighet innehafts endast en kortare tid eller har lågt ingångsvärde på grund av att ägaren lagt ner mycket eget arbete på fastigheten. Även om det skulle vara ett förhållandevis litet antal fall som berörs, kan emellertid skattereglerna som sådana motverka den önskvärda rörligheten på arbetsmarknaden. Många skattskyldiga saknar förutsättningar att bedöma verkan av beskattningsbestämmelserna i det enskilda fallet. Så länge det saknas en klar undantagsbestämmelse för här avsedda försäljningsfall, kommer de allmänna bestämmelserna om evig realisationsvinstbeskattning genom sin blotta existens att avhålla många egnahemsägare från att söka sig från den ort där de bosatt sig, vilka skäl de än eljest må ha därtill.

Av de remissmyndigheter som yttrade sig över 1963 års markvärdekommittés förslag till beskattning av realisationsvinst vid försäljning av fastighet uttalade sig bl. a. Kooperativa förbundet och Näringslivets skatte-delegation för att egnahemsägare, som i samband med byte av anställning tvingas flytta från en ort till en annan, borde erhålla uppskov med beskattningen under viss tid i avvaktan på förvärvande av en liknande fastighet på den nya bosättningsorten.

Anledning saknas att begränsa uppskovsrätten till de fall då den skattskyldige är i verklig mening tvingad att flytta. I praktiken är det ofta svårt att avgöra om en tvångssituation verkligen är för handen. Förhållandena på arbetsmarknaden är ofta sådana att det bakom en formellt frivillig flyttning kan ligga ett faktiskt tvång. För övrigt skulle alltför snäva regler vara ägnade att motverka det syfte som eftersträvas, nämligen att åstadkomma ökad rörlighet på arbetsmarknaden i det att många egnahemsägare därigenom skulle förändras att skjuta på sin flyttning tills en faktisk tvångssituation förelåg. Det avgörande bör vara att flyttning skett, oavsett skälet för denna, att det är fråga om en fastighet (en- eller tvåfamiljs-), som huvudsakligen är avsedd för ägarens eget bruk, och att äga-

ren inom viss tid för användning som bostad åt sig själv förvärvar en liknande fastighet på den nya orten.

Det bör framhållas att vad som åsyftas icke i och för sig är en skattebefrielse utan ett uppskov med beskattningen i de avsedda fallen. Detta innebär att den uppkomna realisationsvinsten kan komma att upptas till beskattning antingen vid uppskovstidens utgång eller vid framtida avyttring av den förvärvade ersättningsfastigheten i enlighet med de regler som givits i den vid 1968 års riksdag antagna förordningen om uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst.

I: 277 och II: 306

Samma principiella synpunkter som kan anföras i fråga om beskattningen av vinster på försäljningen av aktier gäller i huvudsak också i fråga om avyttring av mark. Den snabbt fortgående markvärdestegringen och de många negativa följderna härav för samhället och för alla medborgare utom de stora markägarna och markspekulanterna har utretts och diskuterats i många årtionden. De stigande markvärdena sammanhänger till avgörande del med samhällets allmänna utveckling. I många fall beror de helt därpå. Med utvecklingen av näringslivet, med utbyggnaden av samhällen och kommunikationer stiger marken i pris. Genomgripande åtgärder är nödvändiga för att stoppa markvärdestegringen respektive låta den komma samhället till godo.

All mark som behövs för bostadsbebyggelse och service bör ägas av samhället. Endast mark i samhällets ägo bör få stadsplanläggas. Som en övergångsåtgärd tills denna målsättning uppnåtts bör någon form av prisreglering på mark införas. Vinster på markvärdestegring bör i princip tillfalla samhället. En form för att åstadkomma detta är en skärpning av beskattningen av vinst vid avyttring av fastighet.

År 1967 beslöt riksdagen vissa förändringar i markvärdebeskattningen. Vissa delar av det framlagda förslaget var enligt den kommunistiska gruppens uppfattning inte tillfredsställande.

De vid detta tillfälle framförda kritiska synpunkterna är i dag ännu mera berättigade. Det är befogat att frågan om markvärdebeskattningen på nytt kommer under prövning och löses på grundval av principen att realiserade kapitalvinster skall beskattas i samma utsträckning som vanlig inkomst. Självfallet är det därvid de spekulativa investeringarna i mark man vill komma åt, medan frågan ställer sig annorlunda beträffande dem som innehar fastigheter för att täcka ett rimligt bostadsbehov.

I: 329 och II: 371

När det gäller obebyggd jordbruksfastighet, delar av sådan eller skogsmark kan beskattningen drabba mycket hårt och detta gäller då särskilt i skogsbygderna. Det fasta tillägg som får läggas till anskaffningskostnaden vid fråga om bebyggd fastighet är här av avgörande betydelse. Frånva-

ron av denna möjlighet för obebyggd fastighet i förening med mycket låga taxeringsvärden — för fastigheter som länge gått i arv — vid den tidpunkt då ingångsvärdet skall fixeras gör att, även med en uppräkningsgrad av 150 %, ingångsvärdena blir mycket låga.

För skogsfastigheter som av lantbruksnämnden inköps för rationaliseringsändamål är det inte fråga om någon ändring i markanvändning och det kan därför ej heller vara fråga om någon markvärdestegring i sådan mening.

Erfarenheten har dock visat att lagens tillämpning kan medföra avsevärda skattekostnader även när det gäller försäljning av jordbruksfastighet i rationaliseringssyfte. Någon sådan effekt avsågs inte vid lagens tillkomst.

Lantbruksnämnden i Kopparbergs län, vars inköpsverksamhet till största delen består av inköp av skogsmark och obebyggda jordbruksfastigheter och delar av sådana, har kommit i nära kontakt med dessa problem, effekten har blivit en markant nedgång i inköpen.

Eftersom avsikten med lagstiftningen ej var att beskatta sådana mindre objekt är en ändring i detta avseende angelägen. En sådan skulle kunna åstadkommas genom en undre gräns varunder skatt ej skulle utgå — vilket även skulle innebära administrativa besparingar — samt dessutom en sänkning av vinstprocenten vid försäljning i rationaliseringssyfte.

I: 697 och II: 805

Genom ändring i kommunalskattelagen har fastställts nya regler för beskattning av vinst vid fastighetsförsäljning.

Motivet för lagändringen var bl. a. att tidigare gällande tioårsgräns ansågs utbudshämmande trots den år 1950 genomförda avtrappningsregeln som ingrep efter sju års innehav.

Departementschefen har vitsordat detta i prop. 1967: 153.

Vid beräkning av försäljningsvinsten får enligt den nya lagen avdrag ske för förbättringar, reparationer och underhåll. Ett särskilt ej indexreglerat avdrag om 3 000 kr. får göras om avyttringen omfattar byggnad som i huvudsak är avsedd att användas för bostadsändamål.

För jordbruksfastighet fordras att fråga är om mangårdsbyggnad eller annan likvärdig bostadsbyggnad för kontinuerlig skötsel av fastigheten.

Vid försäljning av jordbruksfastighet med byggnader behåller ofta säljaren mangårdsbyggnaden som bostad för sig och sin familj, varvid avstyckning av området sker. Därigenom löses på ett enkelt sätt vederbörande säljares bostadsfråga, medan åker och/eller skog kan tagas i anspråk för strukturrationaliseringsändamål.

Möjligheterna för lantbruksnämnderna att förvärva mark för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering har emellertid genom ovannämnda spärregel i många fall försämrats.

Frågornas tidigare behandling

Frågan om en skärpning av markvinstbeskattningen prövades av bevillningsutskottet förra året. I motioner yrkades då att markvinster skulle beskattas i minst samma utsträckning som löneinkomster. Yrkandet avvisades av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 43. Utskottet motiverade sitt ståndpunktstagande med att den nya lagstiftningen om beskattning av vinst vid avyttring av fastighet var utformad så att beskattningen inte skulle inbjuda till markspekulation. Hänsyn hade tagits till att fastighetsinnehavet var föremål också för andra former av beskattning och att den del av realisationsvinsten, som motsvarade penningvärdeförvärmen under innehavstiden, i princip inte beskattades.

Mer genomgripande ändringar i beskattningens utformning borde enligt utskottets mening inte övervägas innan man erhållit tillräckligt material för bedömning av verkningarna av den nya lagstiftningen.

Den i motionerna I: 79 och II: 91 aktualiserade frågan om uppskov under vissa förutsättningar med realisationsvinstbeskattningen prövades av riksdagen senast förra året. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 43 åberopade bevillningsutskottet att vinster, som enbart hänförde sig till penningvärdeförvärmen, genom indexregleringen av anskaffnings- och förbättringskostnader, inte blev föremål för realisationsvinstbeskattning. Eftersom en villaägare vid försäljning i anledning av flyttning inte annat än undantagsvis drabbades av en beskattning, som hindrade honom från att anskaffa en annan likvärdig fastighet på den nya bostadsorten, ansåg utskottet speciella undantagsregler inte erforderliga i dessa fall.

Samordning av skilda former av kapitalvinstbeskattning m. m.*Motioner**I: 75 och II: 88*

En rad remissinstanser påpekade både inför 1966 års beslut om ny aktievinstbeskattning och 1967 vid reformen av markvinstbeskattningen att en samordning mellan olika slag av kapitalvinstbeskattningen borde ske.

Också propositionen beträffande markvinstbeskattningen var inne på denna tanke, dock utan att utlova en sådan utredning. Departementschefen sade att han var överens med kritikerna om »att en samordning var önskvärd och kanske nödvändig på lång sikt». Men han tänkte sig endast att man »i belysning av gjorda erfarenheter så småningom» skulle se över lagstiftningen.

Detta är inte tillräckligt. Det är olämpligt att under lång tid ha ytterst skiftande regler för beskattning av olika slag av kapitalvinster. En målsättning bör vara, att principiellt försöka se skilda typer av kapitalvinster som en helhet. Därmed är inte sagt att det kommer att visa sig möjligt att

göra reglerna helt enhetliga med tanke på de olika förutsättningarna för skilda slag av kapitalvinster. Men man bör sträva åt det hållet och snarast tillsätta en utredning med den uppgiften. Den bör både gå igenom utländska förslag och erfarenheter och belysa frågorna med ledning av de praktiska följderna i Sverige av de gällande reglerna för aktievinst- och markvinstbeskattning.

En annan viktig principfråga, som en sådan utredning bör granska, är de nuvarande skillnaderna mellan kapitalvinstbeskattning och inkomstbeskattning. Ett benhårt fasthållande av den ursprungliga skillnaden mellan inkomst och kapitalvinst synes, särskilt i ett läge, när samhället begär att medborgarna skall avstå en förhållandevis stor del av sina årliga arbetsinkomster till det allmänna i skatt, strida mot skatteförmågeprincipen.

Det är förståeligt om många löntagare frågar sig varför kapitalvinster, som ofta erhållits utan vare sig risker eller arbete, endast delvis beskattas medan deras egna inkomster är skattepliktiga helt och fullt.

Om ett närmande mellan kapitalvinst- och inkomstbeskattning skall kunna uppnås fordras att flera problem vid kapitalvinstbeskattningen, inte minst de samhällsekonomiska effekterna, noga analyseras. Inflationsproblemet måste lösas också för andra former av kapitalvinstbeskattning. Reglerna om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst bör ges en vidgad tillämpning också för realisationsvinst och man bör då söka uppnå större parallellitet mellan rätten att dra av förluster och plikten att skatta för vinster.

Vid en annan beskattning av aktievinster är det angeläget att se till att företagens kostnader för finansiering med eget kapital inte ökar i förhållande till finansiering med främmande kapital. Lösningen på detta problem kan sökas inom ramen för företagsbeskattningen. Andra komplicerade problem kommer naturligtvis också att aktualiseras.

Visar sig dessa problem utomordentligt svårlösta, bör utredningen ges frihet att undersöka om samordningen av olika slag av kapitalvinstbeskattning kan uppnås på annat sätt.

En utredning som koncentrerar sig på de skilda slag av samordningsfrågor som här skisserats bör kunna ge underlag för ytterligare reformer.

Frågans tidigare behandling

Samma yrkande som det i motionerna framställda avisades av riksdagen år 1967 på förslag av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 64. Enligt utskottets mening borde man, eftersom systemet med en till tiden obegränsad kapitalvinstbeskattning av fastigheter och aktier var en nyhet i skattelagstiftningen, först avvakta verkningarna av den nya lagstiftningen i olika hänseenden, innan nya utredningar påbörjades.

Utskottet

Enligt svensk beskattningsrätt gäller numera att vinst vid icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller av aktier och liknande värdepapper är underkastad en till tiden obegränsad beskattning.

Den icke tidsbegränsade *beskattningen av aktievinster* är konstruerad som en omsättnings beskattning och utgår med tio procent av vad den skattskyldige vid försäljning av värdepapper, som innehafts fem år eller längre, erhåller för egendomen efter avdrag för kostnader i samband med avyttringen. Beskattning enligt schablon skall inte ske om aktierna överläts på annat sätt än genom köp, byte eller därmed jämförligt fång eller om det framstår som sannolikt att avyttringen skett utan vinst eller med vinst, som inte överstiger fem procent av försäljningssumman. Schablonregeln tillämpas inte heller vid avyttring av aktier i bostadsaktiebolag och andelar i bostadsföreningar eller vid överlåtelse av s. k. organisationsaktier eller liknande andelar mellan företag inom en koncern. Vidare kan Kungl. Maj:t medge befrielse helt eller delvis från beskattning, om tillämpningen av schablonregeln kan antas hindra från allmän synpunkt önskvärd strukturrationalisering. Från den schablonmässigt beräknade skattepliktiga realisationsvinsten under ett beskattningsår medges avdrag med 500 kr.

Vinst vid icke yrkesmässig avyttring av fastighet beskattas som regel i sin helhet, om fastigheten innehafts mindre än två år. Om fastigheten innehafts två år eller mera beskattas 75 % av vinsten. Samma regel gäller — oberoende av innehavstiden — vid tvångsavyttring eller liknande avyttring. Vid vinstberäkningen skall inköpspriset för fastigheten (ingångsvärdet) liksom årliga förbättringskostnader som uppgått till mer än 3 000 kr. omräknas efter det allmänna prisläget när avyttringen sker. Omräkningen skall ske med ledning av en indexserie, grundad på konsumentprisindex och levnadskostnadsindex med 1914 som basår. Förbättringskostnader är avdragsgilla för år då de uppgått till minst 3 000 kr. Har den avyttrade fastigheten omfattat byggnad, som i huvudsak varit avsedd att användas för bostadsändamål, får från försäljningsvinsten dras ett belopp av 3 000 kr. för varje påbörjat kalenderår som bostadsbyggnaden funnits på fastigheten under innehavstiden. Möjlighet till uppskov med realisationsvinstbeskattningen föreligger vid expropriation eller tvångsöverlåtelse och när överlåtelsen ingår som ett led i jordbrukets eller skogsbrukets yttre rationalisering. Som förutsättning för uppskov med beskattningen gäller att realisationsvinsten uppgått till minst 3 000 kr., att bankgaranti ställts för den beräknade skatten, och att ersättningsfastighet av jämförligt slag anskaffas inom tre år.

De förevarande motionerna innehåller yrkanden, vilka samtliga syftar till ändringar i olika hänseenden av reglerna för realisationsvinstbeskattning.

I motionerna I: 61 och II: 68 hemställs om en mera allmän översyn av de bestämmelser som gäller för beskattning av vinst vid aktieförsäljning. Utredningsyrkandet i motionerna I: 75 och II: 88 avser samordning av skilda former av kapitalvinstbeskattning och en undersökning av möjligheten och lämpligheten av ett ytterligare närmande mellan denna och vanlig inkomstbeskattning. Motionerna I: 277 och II: 306 syftar till en skärpning av såväl aktievinst- som markvärdebeskattningen och innehåller härjämte yrkande om omedelbar lagstiftning av innebörd, att den procentsats som gäller för beskattning av vinst vid försäljning av aktier och värdepapper vilka innehafts minst fem år höjs från 10 till 15.

Bevillningsutskottet underströk vid sin behandling av de propositioner som innehöll förslagen till de nya bestämmelserna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av aktier och fastigheter (BeU 1966: 46 och 1967: 64) starkt nödvändigheten av att dessa regler blev föremål för överarbetning och samordning med de förslag som var att vänta från bl. a. aktiefondsutredningen, skogsskattekommittén och kapitalskatteutredningen. Även departementschefen uttalade såväl i prop. 1966: 90 som i prop. 1967: 153 att kapitalvinstbeskattningen senare kunde behöva överses och samordnas i belysning av gjorda erfarenheter.

Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen har aktiefondsutredningen i ett i maj 1969 avlämnat betänkande (SOU 1969: 16) lagt fram förslag till särskilda regler för beskattning av värdepappersfond och avkastningen av de till en sådan fond hörande värdepapperen. Samma utredning har föreslagit att fondstämpeln skall avskaffas och till stöd härför åberopat att det från principiell synpunkt måste anses oriktigt att ha två formellt olika omsättningsskatter på aktier. Skogsskattekommittén har i betänkande (SOU 1969: 30), som avlämnats i augusti 1969, bl. a. föreslagit regler som berör sambandet mellan skogsbeskattning och de nu gällande reglerna för beskattning av realisationsvinst vid fastighetsförsäljning. Kapitalskatteberedningen, som har att pröva bl. a. frågan om latent skatteskuld vid arvs-, gåvo- och förmögenhetsbeskattningen, kan beräknas ha slutfört sitt arbete först under hösten 1970.

De nya aktievinstreglerna har tillämpats i tre år, medan de nya bestämmelserna om realisationsvinstbeskattning vid fastighetsförsäljning trätt i full tillämpning först vid detta års taxering. Med hänsyn härtill och mot bakgrunden av bevillningsutskottets och departementschefens tidigare uttalanden samt i avvaktan på resultatet av redan slutfört och pågående utredningsarbete anser utskottet sig inte kunna f. n. biträda yrkandena i motionerna I: 61 och II: 68 samt I: 75 och II: 88. Av anförda skäl saknas enligt utskottets uppfattning också anledning att i nuläget överväga en skärpning av reglerna för realisationsvinstbeskattning. Utskottet avstyrker följaktligen bifall också till motionerna I: 277 och II: 306.

I några motioner har framställts yrkanden som syftar till att underlätta försäljningar av jordbruksfastigheter i rationaliseringssyfte.

I motionerna I: 329 och II: 371 yrkas sålunda en översyn av reglerna om beskattning av realisationsvinst, i vad avser försäljningar av mindre, obebyggda jordbruks- och skogsfastigheter, medan motionerna I: 697 och II: 805 innehåller yrkande att från realisationsvinstbeskattning skall undantas försäljning av mark för jordbruks- eller skogsbruksrationalisering i sådana fall, då fastighets byggnad är undantagen som bostad åt säljaren. Motiveringen för yrkandena är i huvudsak densamma. Motionärerna menar att beskattningsreglerna i sin nuvarande utformning försvårar vissa försäljningar i rationaliseringssyfte. De hänvisar till att vid beräkning av vinst vid fastighetsförsäljning, som omfattat byggnad avsedd i huvudsak för bostadsändamål, säljaren äger tillgodoföra sig ett inte indexreglerat avdrag om 3 000 kr. för varje påbörjat kalenderår som byggnaden under innehavstiden funnits på fastigheten. Någon motsvarande avdragsrätt föreligger däremot inte vid försäljning av obebyggda fastigheter. Härav följer att ingångsvärdena för sådana fastigheter ofta blir mycket låga, och detta i sin tur kan medföra att eventuella försäljningar — även sådana i rationaliseringssyfte — kan medföra avsevärda nackdelar i beskattningshänseende.

Avsikten med de nya bestämmelserna är — som framgår av uttalande av departementschefen i prop. 1967: 153 — i första hand att beskatta spekulativa investeringar i mark men att lämna mindre vinster vid försäljning av egnahem, villor och jordbruk skattefria. Det har inte heller varit lagstiftarens avsikt att försvåra försäljningar i rationaliseringssyfte, vilket framgår av att vid sådana försäljningar endast 75 % av vinsten skall tas till beskattning, oavsett den tid fastigheten innehafte.

Genom beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 88; BeU 1968: 43) har med verkan fr. o. m. 1969 års taxering införts en möjlighet till uppskov med realisationsvinstbeskattning vid arronderingsförsäljningar. Enligt förordningen den 8 maj 1959 (nr 129) om uppskov i vissa fall med beskattning av intäkt av skogsbruk har skattskyldig, som sålt en jordbruksfastighet och i samband därmed haft intäkt av växande skog, möjlighet att erhålla uppskov med beskattningen av denna intäkt. Förutsättning härför är att försäljningen ingått som ett led i åtgärder för jordbrukets eller skogsbrukets yttre rationalisering.

Enligt punkt 4 tredje stycket av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen har — i syfte att främja rationaliseringen — skogsägare beretts viss lättnad i beskattningen av skogsinkomster. Bestämmelsen innebär att skogsägare, som genom jorddelningsförrättning fått mer växande skog än han förut hade och därför ålagts att betala ståndsogsklikvid och som tar ut skog inom tre år efter förrättningens lagakraftvinnande, har rätt till skogsvärde-minskningsavdrag enligt värdemetoden med den uttagna skogens rotvärde. Avdraget får aldrig överstiga ståndsogsklikvidens belopp men kan erhållas

utan att någon utredning behöver ske om skogens ingångsvärde eller om värdet av den skog som återstår efter uttaget.

Skogsskattekommittén har i sitt betänkande (SOU 1969: 30) ifrågasatt, om inte den som på annat sätt än genom jorddelningsförrättning förvärvat skog i rationaliseringssyfte bör beredas samma lättnader i skogsbeskattningen som den vilken haft att utge ståndskogslikvid i samband med jorddelningsförrättning.

Med hänsyn till de bestämmelser som redan finns och då enligt utskottets uppfattning ett ställningstagande till de av motionärerna aktualiserade spörsmålen i varje fall bör anstå i avvaktan på resultatet av skogsskattekommitténs arbete, avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 329 och II: 371 samt I: 697 och II: 805.

I motionerna I: 79 och II: 91 yrkas att skattskyldig skall äga rätt till uppskov under viss tid med beskattning för realisationsvinst vid försäljning av en- eller tvåfamiljsfastighet, avsedd huvudsakligen som bostad åt ägaren. Förutsättning för sådant uppskov bör vara att försäljningen föranletts av ägarens flyttning till annan ort och att vederbörande har för avsikt att på den nya orten förvärva liknande bostadsfastighet.

Ett motionsyrkande av samma innebörd behandlades av bevillningsutskottet vid 1967 och 1968 års riksdagar (BeU 1967: 64 och 1968: 43). Därvid framhöll utskottet att vinster, som enbart hänförde sig till penningvärdeförändringen, genom indexregleringen av anskaffnings- och förbättringskostnader, endast undantagsvis drabbades av realisationsvinstskatt. Utskottet ansåg därför speciella undantagsregler inte erforderliga för de fall då en fastighet såldes och ägaren skaffade sig bostad på annan ort. Utskottet framhöll också att det inte torde vara lagtekniskt möjligt att tillfredsställande ange de fall då en flyttning kunde motivera ett skatteuppskov.

Vad motionärerna nu anfört innebär i sak ingenting nytt. Utskottet anser sig därför sakna anledning fråntråda sin tidigare uttalade uppfattning och avstyrker således bifall till motionerna I: 79 och II: 91.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

A) beträffande en allmän översyn av realisationsvinstbeskattningen

att riksdagen avslår

1) motionerna I: 61 och II: 68,

2) motionerna I: 75 och II: 88;

B) beträffande höjd beskattning av realisationsvinster

att riksdagen avslår motionerna I: 277 och II: 306;

C) beträffande realisationsvinstbeskattning av fastighetsförsäljning i rationaliseringssyfte

att riksdagen avslår

1) motionerna I: 329 och II: 371,

2) motionerna I: 697 och II: 805;

D) *beträffande uppskov med realisationsvinstbeskattning vid fastighetsförsäljning*

att riksdagen avslår motionerna I: 79 och II: 91.

Stockholm den 21 oktober 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar John Ericsson (s), Einar Eriksson* (s), Lundström* (fp), Yngve Nilsson (m), Sundin* (cp), Wärnberg (s), Tage Johansson (s), Gösta Jacobsson* (m), Tistad (fp) och Ove Karlsson* (s); samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås (m), Brandt* (s), Kristenson (s), Carlstein (s), Nyström (s), Wiklund i Härnösand (s), Marcusson (s), Sundkvist (cp) och Josefson i Arrie* (cp).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

beträffande en allmän översyn av realisationsvinstbeskattningen

1) av herrar Lundström (fp), Yngve Nilsson (m), Sundin (cp), Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Magnusson i Borås (m), Sundkvist (cp) och Josefson i Arrie (cp), vilka dels anfört följande

De nya reglerna i fråga om realisationsvinstbeskattningen av aktier och liknande värdepapper har nu tillämpats i mer än tre år. De har därvid visat sig inte kunna uppfylla rimliga krav på en ändamålsenlig och rättvis beskattning. Särskilt otillfredsställande är att aktieförsäljningar efter femårsperiodens utgång kan drabbas av en hårdare beskattning än sådana som äger rum inom fem år från förvärvet, att även rent fiktiva vinster kan bli föremål för beskattning och att mindre aktievinster kan bli procentuellt hårdare beskattade än större.

Med hänsyn till dessa och andra omständigheter anser vi att reglerna om beskattning av aktievinster bör bli föremål för en förnyad översyn.

dels — under åberopande av innehållet i motionerna I: 61 och II: 68 — hemställt

att riksdagen icke biträder avslagsyrkandet under punkten A 1 i utskottets hemställan utan i stället, med bifall till

motionerna I: 61 och II: 68, i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning rörande utformningen av beskattningen vid avyttring av aktier och därmed jämförliga värdepapper enligt 35 § 3 mom. kommunalskattelagen;

beträffande realisationsvinstbeskattning av fastighetsförsäljning i rationaliseringssyfte

2) av herrar *Lundström* (fp), *Yngve Nilsson* (m), *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (m), *Tistad* (fp), *Magnusson* i Borås (m), *Sundkvist* (cp) och *Josefson* i Arrie (cp), vilka — under återopande av innehållet i motionerna I: 329 och II: 371 samt I: 697 och II: 805 — hemställt

att riksdagen icke biträder avslagsyrkandet under punkterna C 1 och 2 i utskottets hemställan utan i stället, med anledning av motionerna I: 329 och II: 371 samt I: 697 och II: 805, i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning av reglerna rörande realisationsvinstbeskattning vid avyttring av fastighet i syfte att underlätta sådana försäljningar som sker i rationaliseringssyfte;

beträffande uppskov med realisationsvinstbeskattning vid fastighetsförsäljning

3) av herrar *Lundström* (fp), *Yngve Nilsson* (m), *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (m), *Tistad* (fp), *Magnusson* i Borås (m), *Sundkvist* (cp) och *Josefson* i Arrie (cp), vilka — under återopande av innehållet i motionerna I: 79 och II: 91 — hemställt

att riksdagen icke biträder avslagsyrkandet under punkten D i utskottets hemställan utan i stället, med bifall till motionerna I: 79 och II: 91, i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser om beskattning av realisationsvinst, att uppskov med beskattning under viss tid må åtnjutas för realisationsvinst vid av ägarens flyttning till annan ort föranledd försäljning av en- eller tvåfamiljsfastighet, avsedd huvudsakligen som bostad åt ägaren, i det fall denne avser att på den nya bostadsorten förvärva liknande bostadsfastighet.